

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 lipca 2020 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie III Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Ewa Jończyk
Protokolant:	sekretarz sądowy Mateusz Rutkowski

po rozpoznaniu w dniu 7 lipca 2020 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa J. A., A. A.

przeciwko (...) Bank (...) AG Spółka Akcyjna z siedzibą w W., w A.

o ustalenie i zapłatę

I. ustala, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) zawarta pomiędzy (...) S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce z siedzibą w W. (poprzednikiem prawnym pozwanego), a J. A. i A. A. w dniu 21 maja 2008 r. jest nieważna;

II. zasądza od (...) Bank (...) z siedzibą w W. na rzecz J. A. i A. A. łącznie kwoty:

a. 87 617, 26 zł (osiemdziesiąt siedem tysięcy sześćset siedemnaście złotych 26/100);

b. 27 937, 12 CHF (dwadzieścia siedem tysięcy dziewięćset trzydzieści siedem franków szwajcarskich 12/100);

c. 600 zł (sześćset złotych)

wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 28 maja 2019 r. do dnia zapłaty;

III. w pozostałym zakresie powództwo oddala;

IV. ustala, że pozwany w całości ponosi koszty procesu, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu.

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 28 maja 2019 roku J. A. i A. A. wnieśli o zasądzenie od (...) Bank (...) z siedzibą w W. łącznie, ewentualnie solidarnie:

a) kwoty 87.617,26 zł należności głównej tytułem zwrotu całych rat odsetkowych oraz kapitałowo – odsetkowych uiszczonych przez powodów pozwanemu w walucie PLN za okres od dnia 24 października 2008 r. do dnia 26 lipca 2013 r.,

b) kwoty 27.937,12 CHF należności głównej tytułem zwrotu całych rat kapitałowo – odsetkowych uiszczonych przez powodów pozwanemu w walucie CHF za okres od dnia 1 sierpnia 2013 r. do dnia 26 kwietnia 2019 r.,

c) kwoty 600 zł tytułem zwrotu pobranych od powodów opłat za kontrolę inwestycji za okres od 23 grudnia 2008 r. do dnia 25 czerwca 2009 r.

tj. wszystkich powyższych kwot tytułem nienależnego świadczenia w związku z wykonaniem przez powodów Umowy o kredyt hipoteczny nr (...) indeksowany do waluty CHF zawartej w dniu 21 maja 2008 r., nieważnej lub nieistniejącej od początku w całości wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, naliczonymi od dochodzonych kwot w poniższy sposób:

- a) od kwoty 88.217,26 zł za okres od dnia 23 października 2018 roku do dnia zapłaty,
- b) od kwoty 24.846,95 CHF za okres od dnia 23 października 2018 roku do dnia zapłaty,
- c) od kwoty 3.090,17 CHF za okres od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty (roszczenie główne).

Powodowie złożyli ewentualne żądanie o zasądzenie na rzecz powoda łącznie, ewentualnie solidarnie kwoty 76.397,91 zł tytułem zwrotu nadpłaconych przez powodów za okres od dnia 24 października 2008 roku do dnia 26 października 2018 roku, jako świadczenia nienależnego na skutek zastosowania przez pozwanego do przeliczenia wysokości zobowiązania powodów oraz rat kredytowych klauzul niedozwolonych zawartych w § 2 ust. 1 zd. 2 Umowy, § 7 ust. 4 Regulaminu, § 9 ust. 2 Regulaminu wraz z dalszymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie, naliczonymi od tej kwoty w poniższy sposób:

- a) od kwoty 72.927,85 zł za okres od dnia 23 października 2018 roku do dnia zapłaty,
- b) od kwoty 3.470,06 zł za okres od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty (roszczenie ewentualne).

Powodowie domagali się również zasądzenia od (...) Bank (...) z siedzibą w W. łącznie, ewentualnie solidarnie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych /pозew- k.3-66 akt/.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że w dniu 21 maja 2008 roku, jako konsumenci, zawarli z poprzednikiem prawnym (...) Bank (...) z siedzibą w W., wykonującej w Polsce działalność gospodarczą w ramach oddziału (...) Bank (...) (Spółka Akcyjna) Oddział w (...) S.A. Oddział w Polsce z siedzibą w W., umowę o kredyt hipoteczny nr (...) z przeznaczeniem na zakup lokalu mieszkalnego na rynku pierwotnym w kwocie 339.772 zł. Walutą waloryzacji kredytu była waluta frank szwajcarski (CHF), zaś strony zawarły umowę według standardowego wzorca umownego stosowanego przez Bank. Podnieśli, że kredytobiorcy nie mieli wpływu na treść umowy, która określała warunki kredytu. Zgodnie z klauzulą zawartą w § 15 ust. 1 umowy, w zakresie nieuregulowanym znajdowały zastosowanie postanowienia Regulaminu. Kredyt został uruchomiony w walucie złoty polski (PLN), w sześciu transzach, w łącznej wysokości 339.772 zł. Dodatkowo, Bank obciążył saldo kredytu łączną kwotą 160.594,03 CHF stanowiącą równowartość wypłaconych złotych we frankach szwajcarskich poprzez przeliczenie kwoty z PLN na CHF po kursie kupna ustalonym przez pozwanego w dniu wypłaty danej transzy. Powodowie wskazali również, że spłata kredytu miała następować w 480 miesięcznych, równych ratach, zaś na dzień sporządzenia umowy kredytu oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym wynosiło 3,97667%, w tym stała marża w wysokości 1,2 p.p. z zastrzeżeniem zd. 2 § 7 ust. 1 umowy. Bank ustalił zmienne oprocentowanie, a szczegółowe zasady dotyczące oprocentowania określał § 5 Regulaminu. Powodowie podnieśli również, że § 2 ust. 1 zd. 2 umowy wskazywał, że walutą waloryzacji jest CHF, a zapisy dotyczące sposobu przeliczania rat znajdowały się jedynie w Regulaminie. Ponadto, nadmienili, że na poczet wypłaty rat odsetkowych oraz rat kapitałowo – odsetkowych od dnia 24 października 2008 roku do dnia 26 kwietnia 2019 roku wpłacił łączną kwotę 87.617,26 zł oraz 27.937,12 CHF. Powodowie zarzucili zastosowanie przez Bank szeregu klauzul niedozwolonych oraz to, że wprowadzenie przez pozwanego do umowy mechanizmu indeksacji kredytu do waluty obcej, poprzez przeliczenie kwoty kredytu udzielonego w złotych na CHF, a następnie poszczególnych rat z CHF na złote polskie spowodowało obejście przepisów ustawy Prawo bankowe, co stanowiło naruszenie art. 69 ustawy Prawo bankowe, jak i art. 58 § 1 k.c. Zwrócili uwagę, że żadne postanowienie umowy czy Regulaminu nie zobowiązuje ich do spłaty salda kredytu w walucie waloryzacji, a jedynie do spłaty kredytu w walucie PLN, gdyż w tej walucie prowadzony jest rachunek powodów, z którego pobierane są środki na pokrycie rat.

Podtrzymali, że wprowadzone przez pozwanego klauzule przeliczeniowe nie są tożsame z klauzulą waloryzacyjną, o której mowa w art. 358⁽¹⁾§ 2 k.c., a nadto, że pozwany wprowadził do umowy dwa nieobiektywne mierniki wartości, zależne wyłącznie od woli Banku. Zdaniem powodów, pozwany naruszył wyrażoną w Konstytucji zasadę sprawiedliwości społecznej oraz powszechnie obowiązującą zasadą swobody umów/ uzasadnienie pozwu – k.11-66 akt/.

W odpowiedzi na pozew z dnia 12 lipca 2019 roku (...) Bank (...) z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powodów zwrotu kosztów postępowania /odpowieź na pozew – k. 126 – 139 akt/.

Uzasadniając stanowisko, pozwany – uznając je za bezpodstawne - zakwestionował roszczenie powodów co do zasady, jak i co do wysokości, a także zarówno w zakresie podstawy faktycznej, jak i prawnej powództwa. Bank m.in. podniósł, że zaciągając zobowiązanie strona powodowa była świadoma ryzyka kursowego, przede wszystkim faktu wpływu kursu waluty na wysokość zobowiązania wobec pozwanego oraz wysokość raty, na dowód czego strona złożyła przed podpisaniem umowy stosowne oświadczenie. Podała, że w § 15 ust. 8 Regulaminu wskazano, że kursy walut obcych ustalane są przy uwzględnieniu średnich kursów walut ogłaszanych przez NBP, bieżącej sytuacji na rynku walutowym, aktualnej pozycji walutowej banku i przewidywania kierunku zmian kursów, przy czym zasady te w sposób jednolity były stosowane względem wszystkich klientów. Podał, że wyrażona w CHF kwota kredytu nie podlega zmianom w trakcie obowiązywania umowy, a powodowie zostali poinformowani o ryzyku kursowym i wszelkich konsekwencjach tak zawartej Umowy.

Ponadto, w ocenie strony pozwanej, zawierając umowę kredytu powodowie dokonali z Bankiem indywidualnego uzgodnienia postanowień umowy, o czym świadczy złożone przez nich oświadczenie. Powodowie sami, z własnej woli zwrócili się do Banku o udzielenie im konkretnego, wybranego produktu, tj. kredytu hipotecznego indeksowanego kursem waluty obcej (CHF). Strony uzgodniły w ten sposób nie tylko samą indeksację kredytu, ale także same zasady indeksacji. W jego ocenie, zmiana kursu franka będąca okolicznością, która nastąpiła po zawarciu umowy i była niezależna od obu stron w żadnym wypadku nie świadczy i nie może prowadzić do wniosku o sprzeczności kwestionowanych postanowień z dobrymi obyczajami. Pozwany, nie uznając zasadności roszczenia podniósł jednocześnie, że w razie wzajemnego zwrotu świadczeń bank nie jest zobowiązany do zwrotu spłaconej już części kredytu, bowiem udzielenie kwoty kredytu jest świadczeniem banku i w sytuacji zwrotu świadczeń to bank powinien otrzymać całą świadczoną kwotę – nie zwracać to, co kwestionujący umowę kontrahent zdążył uiścić w ramach spłaty /uzasadnienie odpowiedzi na pozew – k. 127 – 139 akt/.

Oświadczeniem z dnia 6 grudnia 2019 r. Rzecznik Finansowy wyraził pogląd istotny dla sprawy /vide – k. 356 – 373 akt/. Stanowisko w sprawie zajął również Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów pismem z dnia 7 stycznia 2020 r. /k. 395 – 401 akt/.

Aż do zamknięcia rozprawy, strony podtrzymywały swoje stanowiska.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Zgodnie z Rekomendacją S z 2006 roku, dotyczącą dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie, w myśl Rekomendacji 19, Bank powinien dołożyć wszelkich starań, aby przekazywane klientom informacje były zrozumiałe, jednoznaczne i czytelne. W relacjach z klientami, w obszarze działalności związanej z ekspozycjami kredytowymi zabezpieczonymi hipotecznie bank powinien stosować zasady profesjonalizmu, rzetelności, staranności oraz najlepszej wiedzy (Rekomendacja 20). W punkcie 5.1.5 rekomendowano, aby banki w pierwszej kolejności oferowały klientom kredyty w złotych. Bank może złożyć klientowi ofertę kredytu w walucie obcej lub indeksowanego do waluty obcej dopiero po uzyskaniu od klienta banku pisemnego oświadczenia, potwierdzającego, że dokonał on wyboru oferty w walucie obcej lub indeksowanej do waluty obcej, mając pełną świadomość ryzyka związanego z kredytami zaciąganyymi w walucie obcej lub indeksowanego do waluty obcej. W 5.1.6 wskazano, że Bank powinien posiadać sporządzone w formie pisemnej, procedury wewnętrzne określające sposób i zakres informowania każdego klienta zaciągającego kredyt oprocentowaną zmienną stopą

procentową o związanym z tym ryzyku, jak i jego konsekwencjach. Wszystkie pytania i wątpliwości winny być wyjaśnione przez wyszkolonego pracownika, posiadającego niezbędną wiedzę na temat zagrożeń związanych z ryzykiem stopy procentowej ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie. Zaleca się, aby klient zaciągający kredyt podpisał oświadczenie, iż został poinformowany przez bank o ponoszeniu ryzyka stopy procentowej oraz, że jest świadomy jego ponoszenia. W 5.1.7. rekomenduje się, aby bank przedstawiając klientowi ofertę kredytu w walucie obcej lub indeksowanego do waluty obcej informował klienta o kosztach obsługi ekspozycji kredytowej w wypadku niekorzystnej dla klienta zmiany kursu walutowego. Informacje takie mogą być przekazane na przykład w postaci symulacji wysokości rat kredytu. Informacje te powinny zawierać w szczególności:

- koszty obsługi kredytu przy aktualnym poziomie kursu złotego do waluty ekspozycji kredytowej, bez zmian poziomu stóp procentowych,
- koszty obsługi ekspozycji kredytowej, przy założeniu, że stopa procentowa dla waluty ekspozycji kredytowej jest równa stopie procentowej dla złotego, a kapitał ekspozycji kredytowej jest większy o 20 %,
- koszty obsługi ekspozycji kredytowej przy deprecjacji kursu złotego do waluty ekspozycji kredytowej w skali odpowiadającej różnicy między maksymalnym i minimalnym kursem złotego do waluty ekspozycji kredytowej w ciągu ostatnich 12 miesięcy, bez zmian poziomu stóp procentowych.

W rekomendacji 19 (5.1.3.) wskazano, że Bank powinien przedstawić kredytobiorcom informacje o całkowitym koszcie kredytu oraz rzeczywistej rocznej stopie procentowej, uwzględniając koszty znane w momencie zawarcia umowy.

W punkcie 5.2.2 lit. c rekomendacji 20 zalecano, aby podawać w umowie sposób i terminy ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności, wyliczana jest wysokość rat kapitałowo-odsetkowych, a także warunków i konsekwencji zmiany waluty ekspozycji kredytowej (Rekomendacja S – k. 96 - 102 akt)

J. A. ma 41 lat i jest żołnierzem zawodowym, zatrudnionym na stanowisku starszego operatora kierowcy w jednostce wojskowej w W.. A. A. ma 39 lat i jest przedsiębiorcą, posiada wykształcenie wyższe, ukończyła filologię polską. W chwili udzielenia kredytu była pracownikiem sektora bankowego – była zatrudniona w Banku (...) S.A., na stanowisku młodszego konsultanta. Zarabiała wówczas ok. (...) zł. Powodowie mają jedną córkę. Z uwagi na brak środków pieniężnych na zakup mieszkania o powierzchni 52,54 m² o wartości 339.772 zł, zwrócili się do Banku o kredyt / zeznania powoda J. A. – protokół rozprawy z dnia 7 lipca 2020 r. – k. 475 akt, adnotacje w protokole pisemnym – k. 473 v. akt; potwierdzające i uzupełniające wyjaśnienia złożone w trybie administracyjnym – protokół z rozprawy z dnia 28 stycznia 2020 r. – k. 421 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 419 – 420 akt; zeznania powódki A. A. - protokół rozprawy z dnia 7 lipca 2020 r., 00:06:52 – k.472v. akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 475 akt; potwierdzające i uzupełniające wyjaśnienia złożone trybie informacyjnym – protokół z rozprawy z dnia 28 stycznia 2020 r., 00:23:11 – k.419 akt/.

(...) S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce został polecony powodom przez doradcę kredytów hipotecznych, którzy wskazywali, że według nich jego oferta była najlepsza, z uwagi na brak prowizji, niską marżę i oprocentowanie. J. A. skontaktował się z tym bankiem, aby zapoznać się z ofertą kredytową / zeznania powoda J. A. – protokół rozprawy z dnia 7 lipca 2020 r. – k. 475 akt, adnotacje w protokole pisemnym – k. 473 v. akt; potwierdzające i uzupełniające wyjaśnienia złożone w trybie administracyjnym – protokół z rozprawy z dnia 28 stycznia 2020 r. – k. 421 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 419 – 420 akt; zeznania powódki A. A. - protokół rozprawy z dnia 7 lipca 2020 r., 00:06:52 – k.472v. akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 475 akt; potwierdzające i uzupełniające wyjaśnienia złożone trybie informacyjnym – protokół z rozprawy z dnia 28 stycznia 2020 r., 00:23:11 – k.419 akt/.

Powodowie chcieli zawrzeć kredyt w walucie polskiej, jednak zdecydowali się na umowę kredytu indeksowanego do CHF z uwagi na atrakcyjne warunki i przekonanie o stabilności waluty /zeznania powoda J. A. – protokół rozprawy z dnia 7 lipca 2020 r. – k. 475 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 473 v. akt; potwierdzające wyjaśnienia powoda złożone w trybie informacyjnym – protokół z rozprawy w dniu 28 stycznia 2020 r., 00:11:25 – k.419 akt/.

W dniu 1 kwietnia 2008 roku, starając się o kredyt (...) S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce J. A. i A. A. złożyli wniosek o przyznanie im kredytu indeksowanego do waluty obcej (CHF), wypłacanego w transzach, na zakup lokalu mieszkalnego na rynku pierwotnym w kwocie 339.772 zł. Jednocześnie, wraz z wnioskiem kredytowym złożyli pozwanemu „Oświadczenie wnioskodawcy związane z ubieganiem się o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej”, stanowiące załącznik do ww. wniosku. Druk tego oświadczenia zawierał adnotację, że kredytobiorcy zostali zapoznani przez pracownika Banku z ryzykiem kursowym oraz, że są w pełni świadomi ryzyka kursowego, rezygnują z możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych i dokonują wyboru kredytu indeksowanego do waluty obcej. Jednocześnie, że zostali poinformowani, iż aktualna wysokość kursów waluty obcej dostępna jest w placówkach Banku /wniosek o kredyt hipoteczny – k.157-159 akt; Oświadczenie wnioskodawcy – k.161 akt; zeznania powódki A. A. – zeznania powódki A. A. - protokół rozprawy z dnia 7 lipca 2020 r., 00:06:52 – k.472v. akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 475 akt; potwierdzające i uzupełniające wyjaśnienia złożone w trybie informacyjnym - protokół rozprawy z dnia 28 stycznia 2020 r., 00:23:11 – k.419 - 420 akt/.

Po rozpoznaniu wniosku kredytowego, w dniu 21 maja 2008 roku Bank wydał pozytywną decyzję kredytową. Odbiór decyzji został przez klientów poświadczony podpisem, co jednocześnie stanowiło podtrzymanie chęci zawarcia umowy na wskazanych przez bank warunkach, tj. umowy o kredyt indeksowany do waluty CHF /decyzja kredytowa – k.163-163v. akt/.

Po otrzymaniu pozytywnej decyzji kredytowej powodowie nie otrzymali wzoru umowy do zapoznania się, a jedynie gotową umowę oraz Regulamin do podpisu /zeznania powódki A. A. - protokół rozprawy z dnia 7 lipca 2020 r., 00:06:52 – k. 473 akt/.

Przed zawarciem umowy Bank odebrał od kontrahenta „Oświadczenie kredytobiorcy związane z zaciągnięciem kredytu zabezpieczonego hipoteką” /Oświadczenie kredytobiorcy – k.174 akt/.

W dniu 21 maja 2008 r. J. A. i A. A. zawarli z (...) S.A. Oddział w Polsce z siedzibą w W. umowę o kredyt hipoteczny nr (...). Zgodnie z § 2 ust. 1, 2 oraz 5 umowy kredyt został udzielony na cele mieszkaniowe, tj. zakup lokalu mieszkalnego na rynku pierwotnym w kwocie 339.772 zł. Jednocześnie, w § 2 ust. 1 zd. 2 umowy pozwany wskazał, że walutą waloryzacji kredytu jest CHF /umowa o kredyt hipoteczny nr (...) – k.76 akt/.

Strony zawarły umowę według standardowego wzorca umownego stosowanego przez Bank, bez jakiegokolwiek wpływu kredytobiorców na jego treść. Warunki kredytu zostały określone w umowie, zaś zgodnie z treścią klauzuli zawartej w § 15 - w zakresie nieuregulowanym umową zastosowanie znajdują postanowienia Regulaminu /§ 15 umowy – k.78 akt/.

Zgodnie z § 2 ust.1 zd. 2 umowy, walutą waloryzacji był CHF /§ 2 umowy - k.76 akt/.

Zawierając umowę kredytu, powodowie zobowiązali się jednocześnie do zapłaty prowizji od udzielenia kredytu w wysokości 3.057,95 zł /§ 2 Umowy – k.165 akt/.

Na dzień sporządzenia umowy kredytowej oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym wynosiło 3,97667%, w tym stała marża w wysokości 1,2 p.p. z zastrzeżeniem § 7 ust. 1 zd. 2 umowy. W ust. 3 wskazano zaś, że oprocentowanie kredytu ulega zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF). Szczegółowe zasady naliczania odsetek, ustalania wysokości oprocentowania oraz zasady zmiany oprocentowania znajdują się w Regulaminie /§ 3 umowy – k.165v akt/.

Pozwany ustalił oprocentowanie jako zmienne, a szczegółowe zasady dotyczące zmiany oprocentowania określał § 5 Regulaminu /§ 5 Regulaminu kredytu hipotecznego nr (...) – k.83 akt/.

Zgodnie z § 6 ust. 2 i 4 Umowy, spłata kredytu miała następować w 480 miesięcznych równych ratach /§ 6 umowy – k.165v akt/.

Wypłata kredytu następowała w PLN według kursu nie niższego niż kurs kupna, zgodnie z Tabelą kursów walut obcych obowiązującą w Banku w momencie wypłaty środków z kredytu /§ 7 ust. 4 w zw. z § 2 pkt 12 Regulaminu – k.83 akt/.

Splata wszelkich zobowiązań z tytułu niniejszej Umowy kredytowej dokonywana jest w złotych, według kursu sprzedaży zgodnie z Tabelą kursów walut obcych obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu /§ 9 ust. 2 w zw. z § 2 pkt 12 Regulaminu – k.83v akt/.

Od 2009 roku istniała możliwość zmiany sposobu spłaty kredytu poprzez zmianę waluty spłaty kredytu. Zgodnie z rekomendacją Komisji Nadzoru Finansowego, wdrożoną przez poprzednika prawnego pozwanego, klienci mogli spłacać kredyt w walucie waloryzacji /zarządzenie nr (...) Dyrektora Generalnego (...) S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce z dnia 1 lipca 2019 r. – k.176 akt; Zarządzenie nr (...) Dyrektora Generalnego (...) S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce z dnia 29 czerwca 2019 r. – k.180 akt /.

Zgodnie z obowiązującym od kwietnia 2009 roku § 15 ust. 8 Regulaminu, kursy walut obcych ustalane są przy uwzględnieniu: średnich kursów walut ogłaszanych przez NBP, bieżącej sytuacji na rynku walutowym, aktualnej pozycji walutowej banku, przewidywania kierunku zmian kursów, przy czym zasady te były stosowane przez bank w sposób jednolity względem wszystkich klientów /Regulamin kredytu hipotecznego udzielonego przez (...) wprowadzony Zarządzeniem nr (...) Dyrektora Generalnego (...) S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce z dnia 28 kwietnia 2009 r. – k.185-193 akt/.

W § 9 ust 1 Regulaminu wskazano, że raty spłaty pobierane są z rachunku bankowego Kredytobiorcy prowadzonego w złotych wskazanego w umowie. W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej raty kredytu podlegające spłacie wyrażone są w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobierane są z rachunku bankowego, o którym mowa w ust. 1 według kursu sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu (ust. 2 pkt 1). Zgodnie z ust. 3, Kredytobiorca zobowiązany jest zapewnić środki na poczet spłaty raty kredytu najpóźniej w dniu roboczym poprzedzającym dzień wymagalności raty spłaty kredytu /§ 9 Regulaminu – k.169v akt/.

W § 11 ust. 2 pkt 7 zawarto postanowienie, w którym wysokość rat spłaty kredytu należnych za poszczególne okresy rozliczeniowe może ulegać zmianom w szczególności w przypadku dokonania zmiany waluty kredytu. Bank miał obowiązek poinformować Kredytobiorcę o wysokości kolejnych rat kredytu, wysokości oprocentowania oraz terminach spłaty listownie, w ciągu 14 dni od dnia zajścia zdarzeń, o których mowa w ust. 2 (ust. 3)/§ 11 Regulaminu – k. 169v akt/.

W § 15 Bank zastrzegł sobie prawo do zmiany Taryfy w okresie obowiązywania umowy kredytu, w przypadku zmiany któregokolwiek z występujących parametrów, m.in. wysokości stóp procentowych krajowego rynku pieniężnego czy poziomu inflacji. Dodatkowo wskazano, że zmiana Taryfy nie stanowi zmiany umowy. Aktualna Taryfa dostępna jest w placówkach Banku /§ 15 Regulaminu – k. 170v-171 akt/.

W 2008 roku Bank oferował kredyty hipoteczne w złotych polskich oraz indeksowane do waluty obcej franka szwajcarskiego. W pierwszej kolejności doradca miał obowiązek przedstawić Klientowi ofertę kredytu w złotych, a podczas prezentacji oferty produktowej przedstawiał charakter produktu oraz jego parametry. Klienci powinni zostać poinformowani o ryzykach związanych z kredytami oferowanymi przez Bank, tj. o ryzyku zmiennej stopy procentowej, dotyczącym kredytów w PLN i CHF oraz ryzyku związanym ze wzrostem kursów walut dotyczącym ryzyka związanego z kredytem indeksowanym do waluty obcej. Jednocześnie, doradca był zobowiązany do poinformowania o ryzyku związanym ze zmianami stopy procentowej, mającymi wpływ na wysokość zobowiązania względem Banku wynikającego z umowy o kredyt oraz na wysokość rat spłaty kredytu /zeznania świadka A. W. na piśmie – k.460-469 akt/.

W celu negocjacji warunków umowy tym celu występowali z wnioskiem o zastosowanie innego kursu niż kurs wynikający z tabeli kursowej z dnia uruchomienia środków i taki wniosek został przekazywany do jednostki, w której

kompetencjach znajdowały się negocjacje warunków cenowych, w tym kursu waluty do uruchomienia kredytu, przy czym każdy taki wniosek traktowany był indywidualnie. Doradca przygotowywał dla klienta porównanie kredytu złotowego z kredytem indeksowanym do waluty obcej, z którego wynikało, jak kształtowałyby się rata kredytu złotowego oraz rata kredytu indeksowanego do waluty obcej, przy uwzględnieniu ówczesznie obowiązujących stóp procentowych oraz w przypadku kredytu indeksowanego przy ówczesznie obowiązującym kursie waluty obcej/zeznania świadka A. W. na piśmie – k.463 akt /.

Kursy w Banku ustalane są zgodnie z ustaloną polityką kursową w Banku. Tabela kursowa ustalana była codziennie rano (w dni robocze) przed godziną 9.00 i dotyczyła wszystkich produktów bankowych. Tabela kursowa była dostępna na stronie internetowej Banku oraz w placówkach Banku /tamże/.

W celu zabezpieczenia spłaty kredytu Kredytobiorcy ustanowili hipotekę kaucyjną na nieruchomości położonej przy ulicy (...), nr lokalu (...), nr działki (...) w Z. do kwoty 679.544 zł /oświadczenie kredytobiorcy o ustanowieniu hipoteki kaucyjnej – k. 81 akt/.

Kredyt został uruchomiony w walucie PLN, w sześciu transzach, o łącznej wysokości 339.772 zł. Całkowita spłata zobowiązania przypada na 26 maja 2048 rok. Jednocześnie, Bank obciążył saldo kredytu w ewidencji pozwanego łączną kwotą 160.594,03 CHF stanowiącą równowartość wypłaconych złotych we frankach szwajcarskich poprzez przeliczenie kwoty z PLN na CHF po kursie kupna CHF ustalonym przez Bank w dniu wypłaty danej transzy /§ 7 Regulaminu – k.83-83v akt; Zaświadczenie z dnia 24 września 2018 r. – k.87-92 akt; zeznania powódki A. A. – k. 475 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 472 v. – 473 akt; potwierdzające i uzupełniające wyjaśnienia złożone w trybie informacyjnym - protokół rozprawy z dnia 28 stycznia 2020 r., 00:19:12 – k.419 akt /.

W lipcu 2009 r. Bank wprowadził możliwość spłaty rat kredytu w walucie obcej. W tym celu, klient musiał złożyć do banku dyspozycję z wnioskiem o taką możliwość/zeznania świadka A. W. na piśmie – k.464 akt /.

Do dnia 25 lipca 2010 roku Bank stosował podwyższoną marżę o 1,20 p.p. zgodnie z § 7 pkt 1 umowy. W okresie od dnia 26 maja 2008 roku do dnia 31 lipca 2013 roku kredyt był spłacany z rachunku prowadzonego w walucie PLN. W okresie od 1 sierpnia 2013 roku do dnia 21 września 2018 roku kredyt był spłacany z rachunku prowadzonego w walucie CHF /Zaświadczenie wystawione przez pozwanego z dnia 24 września 2019 r.- k.87-92akt/.

Od momentu zawarcia umowy, Regulamin będący jej integralną częścią był kilkakrotnie zmieniany, o czym powodowie byli informowani na piśmie. Powodowie nie skorzystali z prawa do wypowiedzenia umowy i związani są zmianami: zmianą Regulaminu z dnia 23 grudnia 2009 r., zmianą Regulaminu wchodzącą w życie dnia 23 października 2012 r., zmianą Regulaminu wchodzącą w życie dnia 1 lipca 2013 r., zmianą Regulaminu wchodzącą w życie dnia 19 maja 2014 r. oraz zmianą Regulaminu wchodzącą w życie dnia 1 lipca 2016 r. W ramach ww. zmian Regulaminu, Bank dokonał uszczegółowienia zapisów dotyczących wyznaczania kursów wymiany walut CHF/PLN. Od 1 lipca 2013 r. Regulamin wiążący powodów zawierał opis mechanizmu wyznaczania kursów kupna i sprzedaży dla walut CHF/PLN. W § 15 ust. 4, 6 i 7 określono sposób wyznaczania bankowego kursu kupna i sprzedaży dla pary walutowej CHF/PLN. Dodatkowo, zapisy Regulaminu w zakresie ustalania kursu wymiany dla pary walutowej CHF/PLN uszczegółowiono także w ramach zmiany Regulaminu wchodzącej w życie z dniem 1 lipca 2016 r., w którym doprecyzowano m.in. definicję Kursów Średnich Międzybankowych oraz wprowadzono wzór, na podstawie którego dokonywana jest kalkulacja kursu kupna waluty CHF oraz kursu sprzedaży waluty CHF/pismo banku dotyczące zmiany Regulaminu z dnia 23 grudnia 2009 r. – k.195 akt; pismo banku dotyczące zmiany Regulaminu wchodzącej w życie dnia 23 października 2012 r. – k.197 akt; pismo banku dotyczące zmiany Regulaminu wchodzącej w życie dnia 1 lipca 2013 r. – k.199-200v akt; pismo banku dotyczące zmiany Regulaminu wchodzącej w życie dnia 19 maja 2014 r. – k.202-208 akt; pismo banku dotyczące zmiany Regulaminu wchodzącej w życie dnia 1 lipca 2016 r. – k.210-214 akt/.

W dniu 10 lipca 2013 roku strony zawarły Aneks nr (...) do Umowy o kredyt hipoteczny nr (...), w którym ustaliły zasady spłaty kredytu bezpośrednio w walucie waloryzacji /Aneks nr (...) do Umowy – k.79-80v akt i k.182-183v akt/.

Przed zawarciem Aneksu powodowie spłacali kredyt w złotychkach, zaś po jego zawarciu – w walucie frank szwajcarski /zeznania powódki A. A. - protokół rozprawy z dnia 7 lipca 2020 r., 00:06:52 – k.472v akt /.

Wnioskiem datowanym na dzień 18 października 2018 r., przesłanym do Sądu w dniu 23 października 2018 r. J. A. i A. A. złożyli w Sądzie Rejonowym dla Warszawy – Woli w Warszawie wniosek o zavezwanie (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. do próby ugodowej, w którym domagali się zapłaty wyszczególnionych w jego petitum kwot /wniosek – k. 61 – 66 akt; potwierdzenie nadania – k. 67 akt/.

Łącznie powodowie w okresie od dnia 24 października 2008 r. roku do dnia 26 lipca 2013 roku uiścili na rzecz pozwanej płatności w łącznej kwocie 87.617,26 zł. W okresie od dnia 01 sierpnia 2013 roku do dnia 26 kwietnia 2019 roku uiścili na rzecz Banku 27.937,12 CHF tytułem sumy uiszczonych rat kapitałowo – odsetkowych w CHF, a także łącznie kwotę 600 zł, pobraną w dniach 23 grudnia 2008 roku, 16 kwietnia 2009 roku, 25 czerwca 2009 roku tytułem opłat za kontrolę inwestycji /zaświadczenie z Banku z dnia 24 września 2018 r. - k. 87 – 92 akt/.

Powodowie nadal spłacają kredyt. Aktualnie do spłaty pozostało im ponad 221.000 CHF, co po przeliczeniu stanowi kwotę ok. 500.000 zł /zeznania powódki A. A. - protokół rozprawy z dnia 7 lipca 2020 r., 00:06:52 – k.472v akt /.

Sąd dokonał ustaleń stanu faktycznego na podstawie powołanych wyżej dowodów, które obdarzył wiarą.

Jako wiarygodne Sąd ocenił dowody z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, których prawdziwość i autentyczność nie budziła wątpliwości, a ponadto - nie była kwestionowana przez żadną ze stron. Sąd oparł się także na dokumentach złożonych w kserokopiach, albowiem żadna ze stron nie podniosła zarzutu co do ich niezgodności z oryginałem.

Złożone przez strony opinie i ekspertyzy Sąd ocenił, jako dokument prywatny, stanowiący poparcie stanowiska strony, która go przedstawiła.

Ustalenia dotyczące okoliczności związanych z zawarciem i wykonywaniem umowy kredytu, Sąd oparł na osobowych źródłach dowodowych, w zakresie, w jakim obdarzył je atrybutem wiary.

Sąd ocenił jako wiarygodne zeznania świadka A. W. /k.400-470 akt/, które dotyczyły kwestii procedur stosowanych przez Bank w dacie zawierania kredytu przez powodów. Sąd dał wiarę zeznaniom, w którym świadek podawała, zakres informacji dotyczących ryzyka walutowego, jaki był standardowo przekazywany klientom, jak również wskazywała na możliwości negocjowania warunków umownych, która w istocie była zależna od inicjatywy klientów Banku i zazwyczaj dotyczyła negocjacji kursu wypłaty waluty. Sąd dał także wiarę jej zeznaniom w zakresie, w jakim twierdziła, że kursy w Banku ustalane są zgodnie z ustaloną polityką kursową w Banku.

Za wiarygodne w całości Sąd uznał zeznania powoda J. A., który zeznał, że nie miał świadomości możliwości negocjacji warunków umowy, a także, że nie udzielono mu informacji dotyczącej zmiennego oprocentowania /protokół rozprawy z dnia 7 lipca 2020 r. – k. 475 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 473 v. akt; potwierdzające wyjaśnienia powoda złożone w trybie informacyjnym – protokół z rozprawy w dniu 28 stycznia 2020 r., 00:11:25 – k.419 akt/. Podawane okoliczności zawarcia umowy, w tym w szczególności dotyczące zakresu informacji odnoszących się do ryzyka walutowego były zbieżne z relacją podawaną, w sposób szczery i logiczny przez powódkę A. A. /protokół rozprawy z dnia 7 lipca 2020 r. – k.472v. akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 475 akt; potwierdzające i uzupełniające wyjaśnienia złożone w trybie informacyjnym - protokół rozprawy z dnia 28 stycznia 2020 r. – k.419 - 420 akt/, które to zeznania Sąd uznał za wiarygodne w całości. Ich treść była spójna, logiczna. Powódka w sposób szczery opisywała procedurę udzielania kredytu, jak również przedstawiła konsekwencje zawarcia umowy, zawód z tym związany, a przede wszystkim wskazała, że nie rozumiała pojęcia ryzyka walutowego.

Sąd pominął wnioski dowodowe stron o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych uznając je za nieprzydatne dla rozstrzygnięcia. Wszystkie okoliczności sprawy zostały bowiem dostatecznie wyjaśnione. Wniosek strony powodowej, w tym przedmiocie, zmierzał do wykazania wysokości żądania o zapłatę, w sytuacji uznania zasadności roszczenia

ewentualnego, przy przyjęciu abuzywności klauzul waloryzacyjnych. Ze względu na to, że Sąd uznał żądanie główne za zasadne, niecelowym było uwzględnienie przedmiotowego wniosku. Wniosek pozwanego w przedmiocie dopuszczenia dowodu z opinii biegłego zmierzał do wykazania sposobu wykonania umowy kredytu, podczas gdy oceny abuzywności klauzul umownych dokonuje się według stanu na datę zawarcia umowy /protokół z rozprawy z dnia 07 lipca 2020 r. – k.472 akt/ i z tego względu Sąd uznał, że jest on nieprzydatny dla rozstrzygnięcia.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jako zasadne, zasługiwało na uwzględnienie, w całości – co do roszczenia głównego i częściowo – co do odsetek.

Nie ulega wątpliwości, że strona pozwana i jej poprzednik prawny posiadał status przedsiębiorcy w rozumieniu zarówno przepisów Kodeksu cywilnego, jak i ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. W rozumieniu ww. przepisów powodowie są konsumentami. W myśl art. 22¹ k.c., za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Umowa o kredyt hipoteczny nie została przez powodów zawarta w związku z prowadzoną przez nich działalnością gospodarczą czy też zawodową, a środki uzyskane z tego tytułu posłużyły na zakup nieruchomości przeznaczonej na cele mieszkaniowe.

W niniejszej sprawie spór koncentrował się wokół tego, czy zawarta przez strony umowa kredytu jest ważna w świetle treści art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, zgodnie z którym przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Ust. 2 ww. przepisu wskazuje, że umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy; kwotę i walutę kredytu; cel, na który kredyt został udzielony; zasady i termin spłaty kredytu; w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu; czy też warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy. Tym samym, należy uznać, że kwota i waluta kredytu są jednymi z essentialia negotii umowy kredytu co powoduje, że w sposób jednoznaczny i niebudzący wątpliwości muszą zostać określone przez strony umowy.

Dokonując analizy treści zawartej przez strony umowy należy przede wszystkim odnieść się do wyżej cyt. regulacji, z której wynika, że umowa kredytu powinna określać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu.

Zawarta pomiędzy stronami umowa o kredyt hipoteczny wypełniała dyspozycję art. 69 ust. 1 i 2 ww. ustawy. Z ich treści wynikało bowiem wprost, że pozwany zobowiązuje się oddać powodowi, jako Kredytobiorcom, na czas oznaczony kwotę środków pieniężnych, z przeznaczeniem na ustalony cel. Z literalnego brzmienia umowy kredytu wynikało, że kwota udzielonego kredytu wynosiła 339.772 PLN, przy czym kredyt ten był indeksowany do CHF /§ 2 ust. 1 umowy – k. 76 akt/, na zakup lokalu na rynku pierwotnym /§ 2 ust. 2 umowy – k. 76 akt/. Okres kredytowania miał wynosić 480 miesięcy /§ 2 ust. 4 umowy – k. 76 akt/. Wypłata kredytu miała następować w PLN według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z Tabelą kursów walut obcych obowiązującą w Banku w momencie wypłaty środków z kredytu /vide § 7 ust. 4 w zw. z § 2 pkt 12 Regulaminu– k. 83 akt/. Spłata wszelkich zobowiązań z tytułu niniejszej umowy kredytowej miała być dokonywana w złotych według kursu sprzedaży zgodnie z Tabelą kursów walut obcych, obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu /§ 9 ust. 2 w zw. z § 2 pkt 12 Regulaminu– k. 83v akt/.

Z literalnego brzmienia umowy wynikało, że walutą kredytu było PLN. Waluta polska wskazana jest również w zabezpieczeniach kredytowych /§ 7 umowy – k. 76 v. akt; vide również oświadczenie o ustanowieniu hipoteki kaucyjnej – k. 81 akt/. Z treści § 2 Regulaminu, pkt 2 wynika, że przez kredyt indeksowany należy rozumieć kredyt oprocentowany według stopy procentowej, opartej na stopie referencyjnej, dotyczącej waluty innej niż złote, którego wypłata i spłata odbywa się w złotych, w oparciu o kurs waluty obcej do złotych, według Tabeli /k. 82 akt/, kursów obowiązujących w Banku /vide § 2 pkt 12 Regulaminu - k. 82 akt/.

Indeksacja była zatem jedynie mechanizmem przeliczeniowym (waloryzacyjnym), a zastosowanie tej klauzuli nie było równoznaczne z udzieleniem kredytu w walucie obcej /por. szerzej Kredyty Walutowe, Węzłowe zagadnienia, Studia i Analizy Sądu Najwyższego, A. Grebieniow, K. Osajda, Tom VII, Warszawa 2019, str. 15 – 16/. Zastosowany w § 2 ust. 1 Umowy o kredyt hipoteczny, mechanizm indeksacji nie zmieniał wyrażonej w PLN kwoty i waluty kredytu, ale stanowił jedynie klauzulę przeliczeniową na mocy której strony ustaliły, że w dniu uruchomienia kredytu, a zatem z chwilą wykonania zobowiązania Banku do wypłaty kredytu, co nastąpi w złotych polskich, zobowiązanie wyrażone w walucie polskiej zostanie przeliczone na walutę obcą, tj. CHF i wówczas Kredytobiorca będzie zobowiązany do dokonania spłaty kredytu w wysokości wynikającej z tak dokonanego przeliczenia i w ratach ustalonych w CHF.

W orzecznictwie przeważa pogląd, że jeżeli kwota kredytu jest powiązana z kursem waluty obcej, dopuszczalne jest w świetle art. 358 k.c., aby wypłata i spłata kredytu następowały w walucie polskiej albo w tej walucie, przy czym jeśli to dotyczy wyłącznie sposobu wykonania zobowiązania pieniężnego, nie powoduje zmiany waluty wierzytelności /dopuszczalność zastosowania klauzuli indeksacyjnej lub denominacyjnej nie została zakwestionowana w orzecznictwie por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2011 r., IV CSK 377/10, z dnia 29 kwietnia 2015 r., V CSK 445/14 i z dnia 29 października 2019 r. IV CSK 309/18/.

Zgodnie z zasadą swobody umów, wyrażoną w art. 353¹ k.c., strony umów kredytu mogły zawrzeć w jej treści postanowienia różnicujące walutę kredytu w zakresie zobowiązania Banku wypłacającego kredyt i walutę zobowiązania Kredytobiorcy – walutę kredytu do spłaty. W dacie zawarcia spornej umowy treść art. 69 ustawy Prawo bankowe nie zawierała bezwzględnie obowiązującej normy prawnej, z której wynikałoby, że w zakresie waluty wypłaty i spłaty kredytu, waluta kredytu winna być tożsama. Zgodnie z art. 358¹ § 2 k.c., strony mogą zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. Takim miernikiem wartości może być również waluta obca, w oparciu o którą nastąpi przeliczenie zobowiązania jednej ze stron umowy /zob. wyrok Sądu Apelacyjny w Warszawie z dnia 05 października 2014 roku, VI ACa 1721/13, LEX 1567108 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2013 roku, I CSK 313/12, Legalis 701204/.

W sytuacji przyjęcia stanowiska, że zawarta umowa opiewała na walutę obcą, należałoby uznać, że umowa ta w oczywisty sposób jest sprzeczna z art. 69 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy Prawo bankowe, a tym samym - nieważna, w świetle powołanego przepisu i art. 58 § 1 k.c.

W ocenie Sądu orzekającego w sprawie niniejszej zastosowany przez Bank mechanizm waloryzacji nie stanowi instrumentu finansowego. W tym zakresie podzielić należy pogląd wyrażony w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 03 grudnia 2015 roku w sprawie C -312/14 (R. J. – W. – (...) Bank (...)/M. L., M. L.), w którym wskazano, że art. 4 ust. 1 pkt 2 dyrektywy 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 roku w sprawie rynków instrumentów finansowych, zmieniającej dyrektywę Rady 85/611/EWG i 93/6/EWG i dyrektywę 2000/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylającej dyrektywę Rady 93/22/EWG (MIFID), w rozumieniu tego przepisu nie stanowią usługi lub działalności inwestycyjnej niektóre transakcje wymiany dokonywane przez instytucję kredytową na podstawie postanowień umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, takiej jak umowa w postępowaniu głównym, które polegają na określeniu kwoty kredytu na podstawie kursu kupna waluty, mającego zastosowanie przy uruchomieniu środków oraz ustaleniu wysokości rat na podstawie kursu sprzedaży ww. waluty, a mającego zastosowanie przy obliczaniu każdej raty.

Zawarta pomiędzy stronami umowa była oparta na wzorcu, standardowo stosowanym przez Bank.

Jak wskazuje art. 385 § 2 zdanie 1 k.c., wzorzec umowy powinien być sformułowany w sposób jednoznaczny i zrozumiały. Każde postanowienia niejednoznaczne tłumaczy się bowiem na korzyść konsumenta. W świetle art. 385¹ k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to jednak postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Jeżeli więc postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony związane są umową w pozostałym zakresie (§ 2). Za nie uzgodnione indywidualnie należy zaś uznać te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3).

Przepis art. 385¹ § 1 k.c. jednoznacznie wskazuje, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne).

Mając na względzie powyższe regulacje, uznanie konkretnej klauzuli umownej za postanowienie niedozwolone wymaga stwierdzenia łącznego wystąpienia wszystkich wymienionych w nim przesłanek. Analizowane postanowienie umowy zawartej z konsumentem (lub wzorca umownego) nie może być więc postanowieniem w sposób jednoznaczny określającym główne świadczenia stron, uzgodnionym indywidualnie oraz musi kształtować prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Ocena postanowień umowy powinna być dokonywana według zasad przewidzianych w art. 385¹ k.c., a zatem według stanu z chwili jej zawarcia oraz w okolicznościach jej zawarcia, przy uwzględnieniu pozostających z nią w związku umów, stosownie do art. 385² k.c. oraz art. 4 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 05 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. UE L z 21 kwietnia 1993 r., dalej: „Dyrektywa 93/13”). Kontrola incydentalna wzorca winna być zatem dokonana na chwilę zawarcia umowy, nie zaś jej wykonywania - zmiana warunków ekonomicznych działania pozwanego Banku, np. w sytuacji kryzysu na rynkach pieniężnych i finansowych, konieczność zachowania płynności i rentowności Banku, jako związane z wykonywaniem umowy, a nie z procesem formułowania wzorca i zawarcia umowy, pozostawały bez znaczenia dla rozważań tym zakresie. Ustalenie podstaw abuzywności nie może bowiem nastąpić dopiero w oparciu o rezultaty ich stosowania /zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2019 roku, MonPrBank 2019/11/41/.

Ocena postanowień umowy przez pryzmat art. 385¹ k.c. nie uległa zmianie również po wejściu w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 roku o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 165, poz. 984), a którą zmieniono m.in. art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku - Prawo bankowe (aktualnie t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 128), dodając w ust. 2 po pkt 4 - pkt 4a, zobowiązujący do zamieszczenia szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty lub spłaty kredytu w umowie o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż polska. W przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, zastosowanie znajduje art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b ustawy, o której mowa w art. 1, w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone - do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie, Bank bezpłatnie dokonuje stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki.

Omawiana nowelizacja w zakresie istniejących już stosunków prawnych przyznała kredytobiorcy jedynie dodatkowe uprawnienie do spłaty rat kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej, bezpośrednio w tej walucie. Kredytobiorca mógł więc dokonać wyboru formy spłaty, np. w złotych polskich, co oznacza konieczność zamieszczenia w umowie kredytowej, zgodnie z wymaganiami art. 69 ust. 2 pkt 4a, szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego wyliczana jest w szczególności kwota kredytu, jego transz i rat oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu /zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2014 roku, I CSK 607/13, LEX nr 1622296/. Podkreślenia wymaga, że z przepisów ustawy nowelizującej art.

69 ustawy Prawo bankowe nie można wywodzić dalej idących skutków, w tym skutków w postaci sankcji postanowień umów zawartych przed dniem jej wejścia w życie i ewentualnego wyłączenia ich spod oceny przez pryzmat art. 385¹ k.c.

Sąd stoi na stanowisku, że dla oceny abuzywności postanowień umowy bez znaczenia pozostawał sposób wykonania przez pozwanego umowy kredytu oraz zastosowany przez niego kurs CHF dla przeliczeń wynikających z umowy, w tym dla określenia kwoty kredytu jak i wysokości spłat rat w złotych oraz prowizji. Okoliczność, czy kurs ten był kursem rynkowym nie pozostawała bowiem bez wpływu na treść przedmiotowego rozstrzygnięcia.

W przedmiotowej sprawie, pozwany nie wykazał, mimo spoczywającego na nim ciężaru dowodu zgodnie z art. 385¹ § 4 k.c., aby analizowane postanowienia umowy były postanowieniami uzgodnionymi z powodami indywidualnie.

O indywidualnie uzgodnionym postanowieniu można mówić wówczas, gdy dana klauzula powstała poprzez wspólne uzgodnienie jego treści przez konsumenta, jak i przedsiębiorcę. Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., postanowieniem indywidualnie uzgodnionym nie jest postanowienie, którego treść konsument mógł negocjować - jest nim takie postanowienie, które w rzeczywistości powstało na skutek indywidualnych uzgodnień. W dodatku, za nieuzgodnione indywidualnie uważa się te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, zwłaszcza, jeżeli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej.

Zeznania pracownika banku potwierdziły jedynie, że wskazywana przez pozwanego możliwość negocjacji warunków umowy miała wynikać z propozycji samego klienta. Z treści zebranego w sprawie materiału dowodowego, w tym treści umowy i Regulaminu wynika, że powodom przedstawiono jedynie okrojona, ogólną i szczątkową informację o ryzyku walutowym. Jednocześnie, nie sposób uznać, że postanowienia umowne dotyczące mechanizmu waloryzacji spełniają rygory wskazania mechanizmu określenia szczegółowych sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego wyliczana jest m.in. kwota kredytu i rat kapitałowo-odsetkowych. Wskazanie w umowie, że ryzyko związane ze zmianą kursu waluty ponosi kredytobiorca oraz odebranie od niego oświadczenia zawartego we wniosku o udzielenie kredytu o standardowej treści, że został on poinformowany o ponoszeniu ryzyka zmiany kursu waluty oraz przyjął do wiadomości i akceptuje to ryzyko, w żadnym wypadku nie jest tu wystarczające. Obowiązek informacyjny banku wiąże się bowiem z koniecznością poinformowania konsumenta, że zaciągnięcie tego rodzaju kredytu jest bardzo ryzykowne, a jego efektem może być obowiązek zwrotu kwoty wielokrotnie wyższej, niż kwota postawiona mu do dyspozycji przez bank, mimo dokonywania regularnych spłat /tak: Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, LEX nr 2744159/.

Sąd doszedł do wniosku, że pozwany przy zawieraniu umowy nie dopełnił obowiązków informacyjnych, albowiem konsumentom nie byli w sposób jednoznaczny i czytelny poinformowani o wszelkich kosztach, jakie będą musieli ponieść z tytułu zaciągniętego kredytu. Poza kontrolą konsumenta pozostawało także uprawnienie do jednostronnego ustalania stosowanych kursów, które wpływały na wysokość środków pozostawionych do dyspozycji kredytobiorcy, czym wypełniono dyspozycję przepisu art. 385³ pkt 19 k.c. Dlatego też, powołane klauzule winny być uznane za abuzywne, tym bardziej, że doszło do naruszenia ekonomicznych interesów konsumentów poprzez umożliwienie drugiej, silniejszej i profesjonalnej stronie umowy wpływania na treść stosunku zobowiązaniowego, w toku jego wykonywania. Niewątpliwym zatem jest, że doszło do rażącej dysproporcji praw i obowiązków konsumenta w stosunku obligacyjnym /vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2005 r., I CK 823/04, Biuletyn SN 2006, nr 2, s. 86/. Stosując ww. postanowienia umowne, pozwany postąpił w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, godząc w zasługujące na ochronę dobra konsumentów, w szczególności takie, jak czas, prywatność, poczucie godności, czy satysfakcja z zawarcia umowy.

Ustalone zasady przeliczania wartości kredytu w oparciu o klauzulę indeksacyjną wymagają oceny, czy nie jest to postanowienie określające główny przedmiot umowy, w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. W tym celu należy dokonać analizy treści art. 69 Prawo bankowe z treścią umowy stron, w której Bank ustalił kwotę udzielonego kredytu w PLN, a Kredytobiorca zobowiązał się do korzystania z kwoty wypłaconej w walucie PLN indeksowanej do CHF i zwrotu wykorzystanej sumy wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty.

Pojęcie „postanowień określających główne świadczenia stron” należy interpretować wąsko, w nawiązaniu do kluczowych przedmiotowo elementów umowy. Przemawia za tym treść przepisu nie odnoszących się do świadczeń „dotyczących głównych postanowień”, ale „określających” te postanowienia /por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 08 czerwca 2004 roku, I CK 635/03, LEX nr 846537/. Jak wskazał Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wydanym na gruncie art. 4 ust 2 Dyrektywy 93/13 orzeczeniu z dnia 30 kwietnia 2014 roku o sygn. C 26/13 (orzeczenie wstępne w sprawie Á. K. i H. R. v. (...)): „Za warunki umowy, które mieszczą się w pojęciu określenia głównego przedmiotu umowy w rozumieniu tego przepisu, należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę.”

W ocenie Sądu, ww. umowna klauzula waloryzacyjna nie jest objęta wyłączeniem zawartym w art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c., ponieważ nie określa w sposób bezpośredni świadczenia głównego, wprowadzając jednocześnie umowny reżim jego przeliczenia. Postanowienia bankowego wzorca umownego, które zawierają uprawnienie banku do przeliczania sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej, tj. klauzula tzw. spreadu walutowego, w rozumieniu ww. przepisu Kodeksu cywilnego nie formułują głównych świadczeń stron. W efekcie, nie sposób przyjąć, że ww. postanowienia są postanowieniami o charakterze przedmiotowo istotnym, a zatem mogą zostać objęte kontrolą zgodności z zasadami obrotu konsumenckiego.

Zawarta przez strony umowa nie przewidywała możliwości wypłaty kredytu w walucie obcej. W § 2 ust. 1 umowy wskazano, że kwota kredytu udzielonego w walucie polskiej indeksowana jest do CHF. Jednocześnie, strony ustaliły, że kredyt będzie przeznaczony na zakup lokalu mieszkalnego na rynku pierwotnym. Należy wskazać, że waluta CHF pojawiła się we wniosku kredytowym oraz w umowie jedynie jako mechanizm obniżenia kosztów udzielanego kredytu, wiążący się z niższym oprocentowaniem naliczanym od środków w walucie obcej, do której kredyt miał być indeksowany.

Kwestionowane przez powodów postanowienia umowne, zawarte w § 2 ust. 1, § 7 ust. 4 Regulaminu i § 9 ust. 2 Regulaminu zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny i odwoływały się do nieweryfikowalnego w dacie zawarcia umowy, arbitralnie ustalanego przez Bank kursu waluty, bez określenia precyzyjnego działania mechanizmu tej wymiany.

W ocenie Sądu postanowienia umów przewidujące stosowanie kursów wyznaczanych przez Bank - tak przy wykonywaniu mechanizmu indeksacji kredytu, jak również przy jego spłacie, było niczym innym jak przypisaniem Bankowi uprawnienia do jednostronnego kształtowania wysokości świadczeń powodów. Dotyczyło to określenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy w walucie frank szwajcarski, do jakiej spłaty jest zgodnie z postanowieniami umowy zobowiązany, jak i wysokości spłaty dokonywanej przez kredytobiorców w walucie PLN tytułem spłaty rat wyrażonych w harmonogramie spłat w CHF. W ocenie Sądu, ww. postanowienia kreowały po stronie Banku pełną dowolność w ustalaniu kursów waluty, jednocześnie nie wyposażając strony powodowej w jakikolwiek mechanizm pozwalający na dokonanie weryfikacji prawidłowości zastosowanego sposobu ustalenia tych kursów. W efekcie, powodowie zostali pozbawieni możliwości oceny tego, jak będzie się kształtowała kwota należnego do spłaty kredytu, a wyrażonego w CHF oraz ich zobowiązanie w postaci spłat rat kredytowych z tytułu zawartych umów kredytu. Prawo do arbitralnego ustalenia wymiaru tych obowiązków w sferze wyłącznych, nieweryfikowalnych decyzji pozostających w dyspozycji Banku pozwalało uznać wskazane postanowienia za kształtujące obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Taki sposób ukształtowania stosunku umownego nie może być uznany za klarowny, jasny i weryfikowalny dla konsumenta. Co więcej, zdaniem Sądu, postanowienia te w sposób rażąco naruszały interesy powodów. Chociażby postanowienie pozwalające ukształtować kurs waluty CHF całkowicie dowolnie przez Bank, a który to kurs stanowił następnie podstawę określenia zobowiązania, co wskazywało na nieuzasadnioną dysproporcję na niekorzyść konsumenta, a zarazem oznaczało niekorzystne ukształtowanie jego pozycji ekonomicznej /tak: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 01 marca 2017 roku, IV CSK 285/16, LEX nr 2308321/.

Pozostawiający Bankowi swobodę, w ustalaniu kursów waluty mechanizm w oczywisty sposób jest sprzeczny z dobrymi obyczajami, a nadto rażąco naruszał interesy konsumentów. Należy bowiem podkreślić, że klauzula

niezawierająca jednoznacznej treści, która pozwala przedsiębiorcy na pełną swobodę decyzyjną w kwestii istotnej dla konsumenta – bo dotyczącej kosztów kredytu - jest klauzulą niedozwoloną. Niemożliwe do zweryfikowania określenie sposobu ustalania kursów wymiany walut jest zaś dodatkowym, ukrytym wynagrodzeniem Banku, które może mieć dla konsumenta niebagatelne znaczenie, a którego wysokość jest przez Bank określana w sposób dowolny /tak: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 04 kwietnia 2019 roku, III CSK 159/17, LEX nr 2642144/.

Brak związania powodów wskazanymi klauzulami umownymi, zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. wymusza analizę, czy sporna umowa kredytowa może zostać utrzymana w mocy.

Należy mieć na uwadze, że w świetle stanowiska wyrażonego przez TSUE w wyroku z dnia 3 października 2019 r., w sprawie C – 260/18, przepis art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować tak, że nie stoi wypełnianiu luk w umowie, spowodowanych usunięciem nieuczciwych warunków, której się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, gdy strony nie wyrażą na to zgodę. W sytuacji uznania za abuzywne postanowień umowy nie można ich zastępować żadnymi innymi. W efekcie, należy uznać, że postanowienia umowne przewidujące mechanizm przeliczenia należności Banku według kursu ustalonego jednostronnie nie będą mogły być zastąpione żadnymi innymi.

Zgodnie z art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli postanowienie umowne nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Umowa zatem w pozostałej części, co do zasady może wiązać strony, o ile jest to dopuszczalne po wyłączeniu z niej takiego postanowienia umownego. W orzecnictwie wskazuje się natomiast, że uznanie postanowienia umowy przewidującego zmienną stopę kredytu nie jest równoznaczne z przyjęciem stałej stopy oprocentowania tego kredytu /vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2015 r., II CSK 786/14, OSNC 2015, Nr 11, poz. 132/.

Zgodnie z treścią art. 58 § 1 k.c., czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności, że na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednio przepisy ustawy.

Analizowane postanowienia umowy kredytu hipotecznego nie zawierają precyzyjnego określenia sposobu określenia kursów walut, jakie zostaną zastosowane w celu przeliczenia zobowiązania z PLN na CHF. Takiej funkcji nie spełniało postanowienie, zgodnie z którym przeliczenie nastąpi według kursu sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu (§ 9 Regulaminu). W ten sposób ukształtowane przez pozwanego postanowienia umowy, pozwoliły mu na jednostronne ustalania wysokości rat kredytu, z uwagi na brak w umowie oraz regulaminie jakichkolwiek ograniczeń w tym zakresie. Klauzula indeksacyjna, zawarta w umowie kredytu, prowadziła w rzeczywistości do powstania po stronie pozwanego, tzw. subiektywnej możliwości określenia wysokości świadczenia. To klasyczny przykład naruszenia zasady równości podmiotów prawa cywilnego w stosunkach kontraktowych a w konsekwencji – zasady swobody umów. Nie można także pominąć, że w różnych bankach różnice w ustalaniu tzw. spreadu wynoszą od kilku do kilkudziesięciu groszy na jednostkę waluty obcej, co stanowi dodatkowy koszt przy spłacie kredytu. Należy podkreślić, że wzrost kursów walut był dla powodów najbardziej odczuwalny w okresie destabilizacji na rynku walutowym i w przypadku wahań kursowych. Umowa wskazywała jedynie kwotę udzielonego kredytu, która podlegała indeksacji do CHF po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna ustalonym przez pozwanego w dniu dokonania wypłaty, nieoznaczonym w żaden sposób w dniu zawarcia umowy – pozwala to na stwierdzenie, że kwota ta jest ustalana na podstawie arbitralnie ustalanych kursów walut przez Bank, przy zastosowaniu mechanizmu, którym został przewidziany w abuzywnym postanowieniu umownym.

Sąd stoi na stanowisku, że utrzymanie stosunku prawnego bez postanowień uznanych za bezskuteczne nie było możliwe w świetle okoliczności niniejszej sprawy. Tym samym, należało uznać, że takie umowy byłyby sprzeczne z naturą stosunku kredytu indeksowanego, zaś strony nie doszły do porozumienia co do wszystkich ich elementów

istotnych. W konsekwencji, zgodnie z art. 58 § 1 k.c., umowy takie należy uznać za nieważne. Sąd miał przede wszystkim na względzie, że bezskuteczność analizowanych postanowień umów prowadziłaby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale także pośrednio – do zaniku ryzyka kursowego, które bezpośrednio związane jest z indeksacją do waluty kwoty przedmiotowego kredytu. W konsekwencji bezskuteczności tych postanowień umownych, kwota zobowiązania Banku, jak i kredytobiorców byłaby wyrażona w walucie PLN, przy jednoczesnym pozostawieniu oprocentowania opartego o właściwą stawkę LIBOR 3M CHF - jak wynikało z postanowień Regulaminu do kredytów w walucie frank szwajcarski. Eliminacja uznanej za bezskuteczną klauzuli umownej nie może prowadzić do zmiany charakteru stosunku prawnego łączącego strony, tj. granicą, której przekroczenie uzasadnia interwencję sądu i jest ukształtowaniem umowy sprzecznym z naturą stosunku (art. 353⁽¹⁾ k.c.) / tak: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 maja 2015 roku, II CSK 768/14, M.Pr.Bank. 2016/3/54, LEX nr 1751865, OSNC 2015/11/132, Biul.SN 2015/8/9, M.Pr.Bank. 2016/6/34, M.Pr.Bank. 2016/6/56, Palestra 2016/1-2/182; podobnie: Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku w sprawie C#118/17i C-260/18/.

Powodowie w sposób konsekwentny domagali się ustalenia, że umowa kredytu hipotecznego zawarta z poprzednikiem prawnym powoda jest nieważna. Jak wynika z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że z jednej strony skutki dla sytuacji konsumenta, a wynikające z unieważnienia całości umowy /takie jak te, o których mowa w wyroku z dnia 30 kwietnia 2014 roku, K. i K. R., C#26/13, EU:C:2014:282/, należy oceniać w świetle okoliczności istniejących bądź też możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu. Z drugiej zaś strony, dla celów tej oceny decydująca jest wyrażona przez konsumenta w tym względzie wola /tak: Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 03 października 2019 roku, C-260/18 K. D. i J. D. przeciwko (...) Bank (...)/.

Tymczasem, w wyroku C-26/13 Trybunał zwrócił uwagę, że stosowanie przepisów dyrektywy ma chronić konsumenta przed unieważnieniem umowy w całości. Unieważnienie całej umowy mogłoby bowiem narazić konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje. Potwierdzeniem ww. stanowiska jest wyrok z dnia 21 stycznia 2015 roku w połączonych sprawach C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, w którym Trybunał stwierdził, iż: „Sąd krajowy ma możliwość zastąpienia nieuczciwego warunku przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym, pod warunkiem że to zastąpienie jest zgodne z celem art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 i pozwala na przywrócenie rzeczywistej równowagi między prawami a obowiązkami stron umowy. Jednak możliwość taka jest ograniczona do przypadków, w których nieważność nieuczciwego warunku zobowiązywałaby sąd do stwierdzenia nieważności danej umowy w całości, narażając przez to konsumenta na penalizujące go konsekwencje.”

Sąd stwierdził, że postanowienia analizowanej umowy, odnoszące się do mechanizmu indeksacji, dotyczące głównego przedmiotu umowy, miały bezpośredni wpływ na ukształtowanie głównego świadczenia stron, tj. zobowiązania kredytobiorców. W efekcie, usunięcie postanowienia określającego główne świadczenia stron, podobnie jak postanowienia określającego essentialia negotii umowy – musi oznaczać brak konsensu co do jej zawarcia w ogóle. Oznacza to, że na skutek kontroli abuzywności kwestionowana przez powodów umowę należy uznać za nieważną.

Co więcej, należy zwrócić szczególną uwagę na brak podstaw do zastąpienia abuzywnych postanowień umowy jakimikolwiek innymi postanowieniami, które mogłyby wynikać z przepisów o charakterze dyspozytywnym.

Na dzień zawarcia spornej umowy – 21 maja 2008 r., brak było w polskich przepisach prawa przepisów o charakterze dyspozytywnym, które wypełniłyby lukę powstałą w wyniku stwierdzenia bezskuteczności postanowień odnoszących się do kursów waluty.

Mając na uwadze powyższe, za niedopuszczalne należało w tym zakresie uznać z urzędu zastępowanie przez Sąd niedozwolonego postanowienia umownego innym mechanizmem wyliczenia kwoty kredytu. Nie było także podstaw do zastosowania kursu kupna waluty, czy też średniego kursu stosowanego przez NBP. Taka możliwość nie wynikała z przepisów obowiązujących w chwili zawarcia umowy. Z ustalonych zwyczajów również nie można ustalić kursu waluty dla określenia kwoty salda kredytowego, wysokości raty, jak również dla pozostałych postanowień analizowanych w niniejszej sprawie.

Przepis art. 358 k.c., w kształcie regulującym możliwość spełnienia świadczenia w walucie polskiej w przypadku, w którym przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej i określającą wartość waluty obcej według kursu średniego NBP, wszedł w życie dopiero w dniu 24 stycznia 2009 roku, na mocy nowelizacji Kodeksu cywilnego z dnia 23 października 2008 roku (Dz.U. Nr 228, poz. 1506). Tym samym, przepis ten nie może być miarodajny dla określenia treści zobowiązania wynikającego z umowy zawartej między stronami. Co więcej, ww. artykuł dotyczył zobowiązań wyrażonych w walucie obcej i sposobu ich przeliczenia na walutę polską. Tymczasem, analizowana umowa kredytu hipotecznego, dla określenia wysokości salda posługuje się przeliczeniem kwoty kredytu wyrażonej w walucie polskiej na CHF.

Sąd wykluczył również posłużenie się w tym zakresie innymi przepisami prawa, regulującymi swoisty stosunek prawny – w tym prawa wekslowego. Nie doszedł do wniosku, aby istniały jakiegokolwiek ustalone zwyczaje, które na zasadzie art. 56 k.c. umożliwiałyby posiłkowanie się kursem wynikającym z ustawy Prawo wekslowe, jak również zastąpienie postanowień odnoszących się do kursu waluty byłoby możliwe poprzez „kurs rynkowy”, ustalony w oparciu o opinię biegłego.

Ponadto, należy wskazać, że możliwości stosowania przepisu dyspozytywnego, wprowadzonego do porządku prawnego po zawarciu spornych umów nie sposób było wywieść chociażby z wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 26 marca 2019 roku w sprawie C-70-17 ((...) SA przeciwko (...) SA przeciwko A. L. M. i V. R. R.). Trybunał dopuścił wprawdzie możliwość zarządzenia nieważności warunku, poprzez zastąpienie go przepisem, na którym został on oparty, uzależniając go jednak w nowym brzmieniu od warunku. W przypadku usunięcia warunku o nieuczciwym charakterze i stwierdzenia, że nieważność całej umowy naraża konsumentów na szczególnie niekorzystne konsekwencje, umowy kredytu hipotecznego nie mogą dalej obowiązywać. Tymczasem, stwierdzenie nieważności w okolicznościach przedmiotowej sprawy było zgodne z żądaniem powodów, którzy ustalenie nieważności umowy uznawali za korzystne i zgodne z ich interesem. Tym samym – brak było podstaw do uznania, że stwierdzenie nieważności umów kredytu będzie ją narażał na jakiegokolwiek negatywne konsekwencje.

Z uwagi na powyższe, należało podzielić stanowisko zaprezentowane w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 03 października 2019 roku, C-260/18, że artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoi on na przeszkodzie wypełnieniu w umowie luk, spowodowanych usunięciem znajdujących się w niej nieuczciwych warunków, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, które przewidywały, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są w szczególności uzupełniane przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, a które - jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę - nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie.

Zdaniem Sądu, należało mieć na względzie, że przy ocenie skutków uznania poszczególnych postanowień umownych za niedozwolone, w relacji konsumenta z przedsiębiorcą istotną rolę odgrywa element odstraszący i prewencyjny.

Z orzecznictwa (...) wynika wprost, że sądy krajowe zobowiązane są wyłącznie do niestosowania klauzuli abuzywnej, zaś jej treści nie wolno im przekształcać tak, aby kształtować ją w sposób nienaruszający interesu konsumenta – działanie takie osłabiałoby oddziaływanie prewencyjne sankcji. Umowa powinna „w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż wynikająca z uchylecia nieuczciwych warunków, o ile dalsze jej obowiązywanie jest prawnie możliwe, zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego” /tak: Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 14 czerwca 2012 roku w sprawie C-618/10, B. E. de (...) SA przeciwko J. C., ZOTSiS 2012/6/I-349, pkt 66 - 69; z dnia 30 maja 2013 roku w sprawie A. B., pkt 57, 60; z dnia 21 stycznia 2015 roku w połączonych sprawach C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, U. B. i C., ZOTSiS 2015/1/I-21, pkt 28; z dnia 26 stycznia 2017 roku w sprawie C- 421/14, (...) SA przeciwko J. G., ECLI:EU:C:2017:60, pkt 71; z dnia 21 kwietnia 2016 roku w sprawie C-377/14, E. R., H. R. przeciwko F. a.s., ECLI:EU:C:2016:283, pkt 97/. Z przywołanych orzeczeń wynika, że Trybunał wyklucza nie tylko tzw. redukcję utrzymującą skuteczność postanowienia abuzywnego, ale i wyłącza możliwość uzupełniania luk w umowie, powstałych po wyeliminowaniu takiego postanowienia.

Sankcje przewidziane za naruszenie praw konsumenta muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające /tak: Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 03 maja 2005 roku w sprawach połączonych C-387/02, C-391/02 i C-403/02 B. i in., Zb.Orz. s. I-3565, pkt 64, 65, a także z dnia 26 września 2013 roku w sprawie C-418/11 (...), pkt 50/. W wyroku z dnia 14 czerwca 2012 roku /C-618/10, B. E. de (...) S.A. przeciwko J. C., Legalis Nr 483548/, Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że w świetle art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, sądy krajowe są zobowiązane wyłącznie do zaniechania stosowania nieuczciwego warunku umownego, aby nie wywierał on obligatoryjnych skutków wobec konsumenta - nie są one jednak uprawnione do zmiany jego treści.

W tym stanie rzeczy Sąd uznał, że powództwo o ustalenie nieważności umowy, kumulatywnie sformułowane z roszczeniem o zapłatę, zasługuje na uwzględnienie na podstawie art. 189 k.p.c. Powództwo o ustalenie nieważności umowy przysługuje wtedy gdy strona powodowa wykaże swój interes prawny, niezależnie od tego, czy są wystarczające podstawy materialnoprawne do uwzględnienia tego powództwa, jednakże jego uwzględnienie jest już zależne od wyniku przeprowadzonego postępowania sądowego, że wystąpiły przesłanki materialnoprawne, na których opierało się powództwo (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 5 kwietnia 2012 r., II CSK 473/11, LEX nr 1170228).

W niniejszej sprawie interes prawny w ustaleniu stosunku prawnego lub prawa niewątpliwie występuje, albowiem istnieje niepewność co do obowiązywania umowy pomiędzy stronami. W orzecznictwie przyjmuje się, że o prawnym charakterze interesu, czyli o potrzebie wszczęcia oznaczonego postępowania i uzyskania oznaczonej treści orzeczenia decyduje, istniejąca obiektywnie, potrzeba ochrony sfery prawnej powoda. Tak pojmowany interes prawny występuje także wtedy, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa, gdy określona sytuacja zagraża naruszeniem uprawnień przysługujących powodowi bądź też stwarza wątpliwość, co do ich istnienia czy realnej możliwości realizacji. Sąd Najwyższy podkreślał także, że uzależnienie powództwa o ustalenie od interesu prawnego trzeba oceniać elastycznie, z uwzględnieniem konkretnych okoliczności danej sprawy i celowościowej jego wykładni, i wreszcie tego, czy w drodze innego powództwa strona może uzyskać ochronę swoich praw. Pojęcie interesu prawnego powinno być zatem interpretowane z uwzględnieniem oceny, czy wynik postępowania doprowadzi do usunięcia niejasności i wątpliwości w tym zakresie i zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, a więc czy definitywnie zakończy istniejący spór ewentualnie, czy zapobiegnie takiemu sporowi w przyszłości /por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2012 r., I CSK 325/11, LEX nr 1171285/. Udzielenie ochrony przez sąd następuje zawsze ze względu na istniejącą potrzebę uzyskania poprawy w sytuacji prawnej, m.in. przez uzyskanie stanu klarowności i stabilności tej sytuacji. Obecnie w orzecznictwie przyjmuje się nawet, że jest możliwe istnienie roszczenia o ustalenie obok roszczenia o oświadczenie, nawet już wymagalnego. Szczególnie dotyczy to roszczeń o ustalenie właśnie nieważności czynności prawnej. Istnieje tu bowiem często potrzeba ustalenia, że - wbrew treści umowy - czynność jest nieważna. Sąd rozpoznający niniejszą sprawę podzielił wskazane stanowisko judykatury, uznając, że istnieje potrzeba ustalenia, że umowa kredytu zawarta pomiędzy stronami jest nieważna i orzekł, jak w pkt I sentencji.

Wydając rozstrzygnięcie w zakresie nienależnego świadczenia Sąd oparł je na treści art. 410 § 2 k.c. W myśl tego przepisu, świadczenie jest nienależne, jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Nieważność umowy o kredyt hipoteczny skutkowałą uznaniem za zasadne żądania powodów o zwrot tego, co na jej podstawie świadczyli. Powodowie w okresie od dnia 24 października 2008 r. roku do dnia 26 lipca 2013 roku uiścili na rzecz pozwanej płatności w łącznej kwocie 87.617,26 zł. W okresie od dnia 01 sierpnia 2013 roku do dnia 26 kwietnia 2019 roku uiścili na rzecz baku 27.937,12 CHF tytułem sumy uiszczonych rat kapitałowo – odsetkowych w CHF, a także sumy 600 zł pobranej w dniach 23 grudnia 2008 roku, 16 kwietnia 2009 roku, 25 czerwca 2009 roku tytułem opłat za kontrolę inwestycji. Żądanie powodów z tytułu nadpłaconych rat kredytu wynosi 88.217,26 PLN oraz 27.937,12 CHF. Zakres dokonanych wpłat znajdował potwierdzenie w złożonym przez stronę powodową zaświadczeniu z Banku, z dnia 24 września 2018 r. /k. 87 – 92 akt/. Łączne zasądzenie wskazanych kwot jest uzasadnione łączącą powodów wspólnością ustawową małżeńską (do niepodzielnej ręki).

W doktrynie wskazuje się, że zwrot świadczeń na podstawie art. 496 w zw. z art. 497 k.c., spełnionych w wykonaniu nieważnej, wzajemnej czynności prawnej, został poddany regulacji opartej na odpowiednim stosowaniu prawa zatrzymania (ius retentionis). Skorzystanie przez stronę z prawa zatrzymania wzajemnego świadczenia pieniężnego

wyłącza opóźnienie w jego spełnieniu. W przypadku, gdy w umowach wzajemnych dochodzi do bezpodstawnego wzbogacenia po obydwu stronach, teoretycznie możliwe są dwa rozwiązania. Zgodnie z teorią dwóch kondykcji, każde roszczenie o wydanie wzbogacenia traktuje się oddzielnie i niezależnie od drugiego, a wyrównanie pomiędzy nimi możliwe jest jedynie według przepisów o potrąceniu. Teoria salda traktuje zaś świadczenie wzajemne jako pozycję, którą od razu należy odjąć od wzbogacenia w taki sposób, że druga strona świadczenia wzajemnego zwraca jedynie nadwyżkę otrzymanego świadczenia ponad wartość świadczenia, które sama spełniła. Konstrukcja art. 496 w zw. z art. 497 k.c. wyraźnie wskazuje, że nawet w przypadku, gdy mamy do czynienia z nieważnością umowy wzajemnej, ustawodawca nie normuje świadczeń łącznie - prawo zatrzymania przyznaje jedynie jako gwarancję, że każde z nienależnych świadczeń zostanie zwrócone. Nawet w sytuacji, gdy jedno ze świadczeń jest niemożliwe do wykonania bez winy dłużnika, a drugie zaś jest możliwe, pomimo braku świadczenia wzajemnego obowiązek zwrotu ujmuje się w doktrynie jako normalne ryzyko rozliczeń w ramach bezpodstawnego wzbogacenia. Należy podzielić pogląd o braku podstawy prawnej do „rozliczeń saldem”, tym bardziej, że regułą jest zwrot korzyści w naturze. Oznacza to, że możliwość wzajemnego umorzenia kondykcji, musi być osadzona w ramach ustawowej regulacji potrącenia, zaś do dokonywania potrąceń uprawnione są jedynie strony.

W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego nie sposób było stwierdzić, aby strona pozwana nie była wzbogacona kosztem powodów, bądź aby zaistniały przesłanki wskazane w art. 409 k.c. Wskazać bowiem należy, że konieczne jest odróżnienie zużycia czy utraty wzbogacenia w rozumieniu ww. przepisu od obowiązku zwrotu przez powodów na rzecz pozwanego wzajemnego świadczenia, spełnionego w wykonaniu nieważnej umowy.

Zgodnie z art. 409 k.c., przypadki zużycia lub utraty wzbogacenia powodujące odpadnięcie wzbogacenia, muszą ograniczyć się zatem tylko do tych sytuacji, kiedy nastąpiło to bezproduktywnie – a zatem bez uzyskania jakiegokolwiek ekwiwalentu, czy też innej korzyści dla majątku wzbogaconego /Komentarz do art. 409 Kodeksu Cywilnego pod red. E. Gniewka i P. Machnikowskiego, CH Becka 2019/.

W niniejszej sprawie brak było jakiegokolwiek dowodu na okoliczność, że pozwany zużył lub utracił uzyskaną korzyść w taki sposób, że nie jest już wzbogacony. Brak jest zatem podstaw do uznania, że zachodzi sytuacja objęta normą przepisu art. 411 pkt 1 k.c. Z dyspozycji wskazanego przepisu wprost wynika, że brak możliwości żądania zwrotu świadczenia nienależnego nie obejmuje sytuacji, gdy jego spełnienie nastąpiło w wykonaniu nieważnej umowy.

Ponadto, w orzecznictwie wskazuje się, że wątpliwości co do obowiązku spełnienia świadczenia nie mogą być utożsamiane z wymaganą przez art. 411 pkt 1 k.c. pozytywną wiedzą dłużnika o braku powinności spełnienia świadczenia /tak: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 czerwca 2003 roku, I CKN 390/01, LEX nr 109446, OSP 2005/9/111, M.Prawn. 2015/4/208/.

W ocenie Sądu brak było jakichkolwiek podstaw aby uznać, że do roszczenia strony powodowej o zwrot nienależnego świadczenia w postaci spłaconych rat kapitałowo-odsetkowych uiszczanych okresowo w wykonaniu umowy kredytu. Zgodnie przepisem z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 roku o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 1104), do przysługujących konsumentowi roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, których terminy przedawnienia określone są w art. 118 i art. 125 § 1 ustawy zmienianej w art. 1, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym. Już sam fakt przerwania okresu przedawnienia przez złożenie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej (wniosek z dnia 18 października 2018 roku), wyklucza zasadność podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia.

Dodatkowo – mając na uwadze upadek umowy, na skutek stwierdzenia jej nieważności przez Sąd, wobec podniesienia zarzutów co do abuzywności postanowień umownych przez konsumenta, brak jest podstaw do uznania, że doszło do przedawnienia jakichkolwiek roszczeń strony powodowej.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 k.c., zgodnie z którym jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi (§ 1). Ponadto,

jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych.

Z uwagi na nieprzedstawienie przez powodów dowodów, z których wynikałoby, że pozwany był wzywany do spełnienia świadczenia, jak również nie wynikało, w jakiej dacie pozwany otrzymał wezwanie do próby ugodowej Sąd uznał, że odsetki za opóźnienie od dochodzonych świadczeń nienależnych w kwotach: 87.617,26 PLN, 27.937,12 CHF oraz 600 PLN powinny być naliczone od dnia wniesienia pozwu, tj. od dnia 28 maja 2019 roku do dnia zapłaty.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Mając na względzie, że roszczenie powodów zostało uwzględnione w całości, powyższe uzasadniało nałożenie na pozwanego obowiązku zwrotu wszystkich poniesionych przez niego kosztów procesu.

Na podstawie art. 108 § 1 zd. 2 k.p.c., Sąd pozostawił szczegółowe wyliczenie kosztów referendarzowi sądowemu.

SSO Ewa Jończyk

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)